

De Vicarieën in Mariënwaerdt, Beesd, Rhenoy, Rumpt, en Gellicum (1580-1710)

Door A. F. Verstegen

Vele geestelijken en particulieren hadden in de 16^e eeuw een vicarie gefundeerd in de plaatselijke kerk of abdij waar zij woonde. In hun testament bepaalde ze dat na hun overlijden gebeden moest worden voor hun zielenheil. In die tijd dacht men dat je na het overlijden in een vagevuur kwam. De monniken en priesters hadden de mensen voorgehouden, dat zij de pijn konden afkopen en eerder naar de hemel gingen, hoe meer men betaalde. Om de pastoor te betalen voor het bidden voor de overledene, stelde de testateur land ter beschikking en de pachtpenningen werden dan daarvoor besteed. De testateur had in zijn testament een Collator, Patroon aangesteld en deze moest dan na zijn overlijden een Vicaris benoemen die de pachtpenningen moest innen en daarmee de pastoor kon betalen. Deze landerijen werden dan genoemd b.v. de Vicarie Van Lanxmeer, Vicarie St. Anthonis, Vicarie St. Catherine, Lieve Vrouwen Vicarie etc.

In 1566 kwamen de edelen in opstand tegen de Spaanse katholieke koning Philips de II, heer der Nederlanden. Uiteindelijk komt het tot een oorlog, die 80 jaar duurt. In 1648 werd in Munster de vrede getekend. Een van de bepalingen van de vrede was, dat het Nederduits-gereformeerde geloof de staatsgodsdienst zou worden in de Republiek. Alle katholieke bezittingen vervielen aan de staat, dus ook alle kerken, kapellen, kloosters en andere bezittingen. De gefundeerde vicarieën verloren hierdoor hun doel en de pachtpenningen moesten anders besteed worden. De Oranjes die tegen de Spaanse koning vochten besloten al eerder (in 1580) om deze vicarie inkomsten anders te besteden. Ze vaardigden plakaten uit in het Vorstendom Gelre en Graafschap Zutphen waar zij stadhouder waren. Wilt u meer weten over dit F. G. & G. Z. zie dan, op deze site het artikel "Het Furstendom Gelre en Graafschap Zutphen"

Hoe het met de vicarieën van Mariënwaerdt, Rumpt, Beesd, Rhenoy, Gellicum verlopen is kunt u hieronder lezen. Deze vicarieën lagen in het F. G. & G. Z. behalve die van Mariënwaerdt. De bestuurders in ander delen van Nederland hebben andere beslissingen genomen over de in hun gebied gefundeerde vicarieën. Vele vicarieën zijn door de collator, patroon verkocht of verdonkermaand (toegeëigend) zoals in de stukken wordt beschreven. Vele vicarieën waren rond 1800 al verdwenen en uit eindelijk zijn in 1975 de dan nog aanwezige vicarieën overgegaan in een stichting. Opmerkelijk is dat van de ca. 300 vicarieën in Nederland er nog een overgebleven is en wel de Vicarie Van Acquoy, die heeft nog een Collator (kerkenraad van de NH-Kerk) en een vicaris. Acquoy lag niet in het F. G. & G. Z.

In een plakkaat (wet) van de 30^e mei 1580 heeft de stadhouder van het F. G. & G. Z. de RK-Geestelijke rechtsmacht terzijde gesteld en het toezicht van de vicarieën opgedragen aan het Hof. Alle vicarieën komen onder het beheer van de stadhouder. De edelen in het F. G. & G. Z. werden verplicht alle vicarieën gelegen in hun gebied op te geven aan het hof. Mariënwaerdt had drie vicarieën, Beesd 5, Rhenoy 1 (die van Rumpt gekregen in 1671) en Gellicum 1 vicarie.

Op de 12^e oktober 1595 maakt stadhouder Maurits van Nassau een plakkaat waarin hij bepaalde dat de collator, patroon er zorg voor moest dragen dat 1/3 van de vicarie opbrengst (pachtpenningen) afgedragen moest worden t.b.v. de opleiding van predikanten en schoolmeesters. En dat de patroon de vicarie goeden niet mochten verkopen of verdonkeremanen op poene (straf) van verbeurdverklaring. Na publicatie van deze wet benoemt het hof van Nijmegen namens Maurits, na het overlijden van de collator, patroon een nieuwe

collator, meestal de plaatselijke dominee. Dan rond midden de 17^e eeuw komen de predikanten van de Classis Bommel die een opleiding volgen, met diverse verzoeken betreffende de vicarieën.

De 16 predikanten van de Classis Bommel, hadden een request (verzoekschrift) naar het hof van Nijmegen gestuurd en vroegen om moverende redenen of de drie vicarieën van Mariënwaerdt verkocht konden worden (deze vicarieën lagen niet in het F. G. & G. Z. en dus de pachtopbrengst kwam niet ten goede van de opleiding van predikanten). Tevens verzochten de predikanten het patronaatschap van de vicarie van Enspijk, Rumpt, Gellicum, Beesd en Rhenoy ook publiekelijk verkocht konden worden.

Het hof vraagt aan de rechterlijke magistraten om een onderzoek in te stellen of het mogelijk is om de vicariegoederen van Mariënwaerdt en het collator schap van de vicarieën Enspijk, Beesd, Rhenoy, Rumpt en Gellicum publiekelijk verkocht kunnen worden.

De rechterlijk magistraten hebben een onderzoek gedaan en verslag uitgebracht op de 12^e juni 1667. Drie vicarieën gefundeerd in de Abdij van Mariënwaerdt, twee liggen in het kwartier van Roermond waarvan een vicarie de opbrengst erfelijk voor de paapse dienst is. De derde vicarie ligt in Culemborg (Vicarie Lanxmeer). Deze vicarie is overgegaan naar de kerk van Gravenzande. De magistraten autoriseren (machtigen) de gedeputeerden om de vicarie goederen te ruilen of te verkopen zodat de rente van de verkoop penningen besteed kunnen worden ten behoeve van de predikanten in opleiding. Tevens mogen de gedeputeerden het collatorschap van de vicarieën van Enspijk, Beesd, Rhenoy, Rumpt en Gellicum publiekelijk verkopen.

Alexander baron van Tengenagel, heer van Gellicum, biedt 100 gulden voor het Patronaatschap van de vicarie van Gellicum en Rhenoy. Diederik van Els wil 50 gulden geven voor het Patronaatschap van de Lieve Vrouwe Vicarie van Rumpt (Vicarie Scherpenseel).

De gedeputeerden van het Kwartier van Nijmegen geven consent (goedkeuring) om de vicarie goederen van Mariënwaerdt (Vicarie Lanxmeer) te verkopen. Gijsbert baron van Tengenagel en Diederik van Riemsdijck krijgen volmacht om de vicariegoederen van Lanxmeer te verkopen. Tevens stellen ze een commissie in om te onderzoeken of de geboden somma van 100 en 50 gld. overeenkomt met de waarde van het Patronaatschap.

In 1668 krijgt Alexander van Tengenagell goedkeuring voor de koop van het patronaatschap van de vicarie Rhenoy en Gellicum voor 200 gld. en Diederik van Els mag het Patronaatschap kopen van de vicarie Rumpt voor 100 gld. Het Patronaatschap mag alleen verkocht worden aan personen die de ware Gereformeerde religie aanhangen en het Patronaatschap mag niet verkocht worden aan paapsgezinde en pacifisten.

Het hof van Nijmegen stuurt een verzoek naar de Staten van Holland en West-Friesland (hof in Den Haag) en vragen consent (goedkeuring) voor de verkoop van de vicarie goederen van Lanxmeer gelegen in het Graafschap Culemborg.

Johan de Witt laat de koerier een oorkonde afgeven bij de gedeputeerden van het hof van Nijmegen waarin hij goedkeuring geeft voor de verkoop van de vicarie Lanxmeer met de eis dat de huidige patroon, Hugo de Goijer schadeloosgesteld moet worden. Hij sluit de oorkonde af met zijn zegel op *den 3^e december in het jaer Ons Heeren is Zaligh maekde duijsent ses hondert acht ende sestig. Johan de Witt 1668.*

Op de 4^e mei 1669 verkopen Gijsbert van Tengenagel en Diederik van Riemsdijck de vicariegoederen van de Lieve Vrouwe en Nicolaij vicarie (Vicarie Lanxmeer) behorende tot de Abdij van Mariënwaerd aan Ambtman Pieck van Beesd en Rhenoy. Hugo de Goijer thans possessor (bezitter, collator, patroon) van de genoemde vicarie ontvangt 2500 gulden. Van de pachtopbrengst moet baron Pieck 1/3 afstaan t.b.v. de opleiding van predikanten. De heren Tengenagel en Riemsdijck worden voor de genomen moeite bedankt, op de 25 sept. 1669.

De 30^e mei 1669 koopt Alexander van Tengenagel het Patronaatschap van de vicarie Rhenoy en Gellicum, voor een somma van 200 gld. en Diederik van Els koopt het Patronaatschap van de vicarie Rumpt voor 100 gulden.

Steeds komen er verzoeken binnen bij het hof om vicariegoederen te mogen verkopen. Op het rekwest van Gijsbert van den Berg als rentmeester van de geestelijke- en vicarie goederen in Tielre- en Bommelere werden, om enige percelen te mogen verkopen t.b.v. de aflossing van zijn schulden geeft het hof op de 16^e april 1706 approbatie (goedkeuring).

Onder het bewind van stadhouder Willem IV zijn veel vicarie goederen verkocht. Het begon met het verzoek van de predikanten in opleiding van de Classis Zaltbommel. Deze predikanten diende op de 28^e januari 1707 een verzoek in bij het hof van het kwartier Nijmegen, om diverse vicarie goederen te verkopen. De predikanten verwachtten dat de renteopbrengst van de verkoop penningen een vast bedrag per jaar zou zijn. Thans waren de inkomsten afhankelijk van de pachtopbrengst die varieerden i.v.m. misoogsten en overstromingen. Het hof gaat akkoord op hun verzoek en stelt de ambtman van Wadenhoijen aan om nadere regels op te stellen waaraan de verkoop van de vicarie goederen moeten voldoen. Ambtman Pieck verkoopt de Vicarie Lanxmeer voor 4000 gld. Verder werden de vicariegoederen van Geldermalsen, Enspijk, Beesd, Rhenoy en Gellicum verkocht, 1/3 deel van de opbrengst werd aan de kerk gegeven en 2/3 was voor de patroon, collator. Men vond dat heel gewoon.

In 1795 valt Keizer Napoleon Bonaparte Nederland binnen. Hij stelt nieuwe regels op voor de dan nog aanwezige vicarieën. Alle nieuwbenoemde collatoren en vicarissen moeten aangemeld worden bij de minister van binnenlandse zaken ter goedkeuring. De gedachte hierachter, als er geen nieuwe collator door erfopvolging was, dat dan de vicariegoederen aan de staat vervielen.

In 1975 onder het kabinet van Den Uijl kwam er een wet tot stand waarin de regering besloten had dat de dan nog aanwezige vicarieën moesten opgaan in een stichting die eigen doelen mochten opstellen. In Waardenburg en Tuil zijn de vicarieën in 1976 opgegaan in een stichting, thans zijn er 45 Vicarie stichtingen bekend en ingeschreven bij de Kamer van Koophandel.

Als enige van de ca. 300 vicarieën die Nederland telde, bestaat alleen de Vicarie Van Acquoy nog (ca. 10 Ha.) met een Collator, Patroon die benoemingsrecht heeft en een vicaris die de pachtopbrengst int.

=====

Hieronder de resoluties, akten en oorkonde etc. waaruit bovenstaand artikel is samengesteld. Deze zijn te vinden in het Gelders archief en het R. A. R. Tiel.

Stadhouders van het F. G. & G. Z.



Maurits



Frederik Hendrik



Willem II

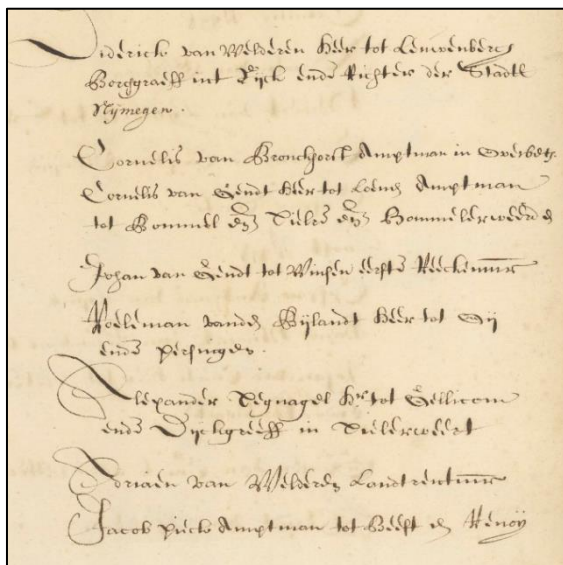


Willem III



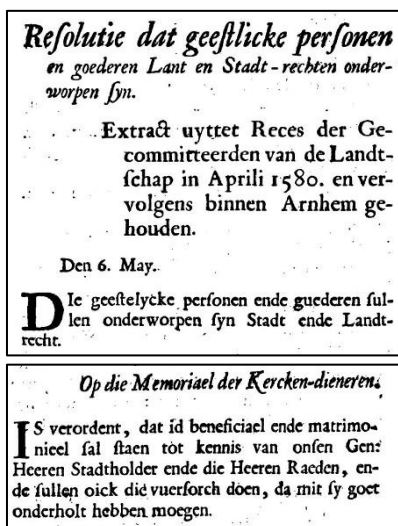
Willem IV

Afgevaardigden (gedeputeerden) van het F. G. & G. Z. in het Kwartier van Nijmegen benoemd door Willem III in 1667 waren o.a.:



1. Rochman vanden Bijlandt Heer tot Oij ende Piercinghen
2. Alexander Tengenagell Heer tot Gellicom ende Dijckgraeff in Tielerweert.
3. Jacob Pieck Amptman tot Beest en Renoij
4. Gerard de Cock van Opijnen
6. Cornelis de Cock van Delwijnen
7. Albert van Lith de Jeude voor Tiel
8. Johan van Cuijck Heer tot Meteren

De stadhouder en afgevaardigden van F. G. & G. Z. besloten (resolutie) op de 6^e mei 1580 dat de RK-Geestelijke rechtsmacht terzijde gestel moest worden. Tevens besloten ze dat de edelen een opgave moesten doen van het aantal vicarieën die in hun gebied lagen. Dit besluit werd in een plakkaat (wet) bekrachtigd op de 30^e mei 1580.



Resolutie dat geestlicke personen en goederen Sant en Stadt-rechten onderworpen sijn.

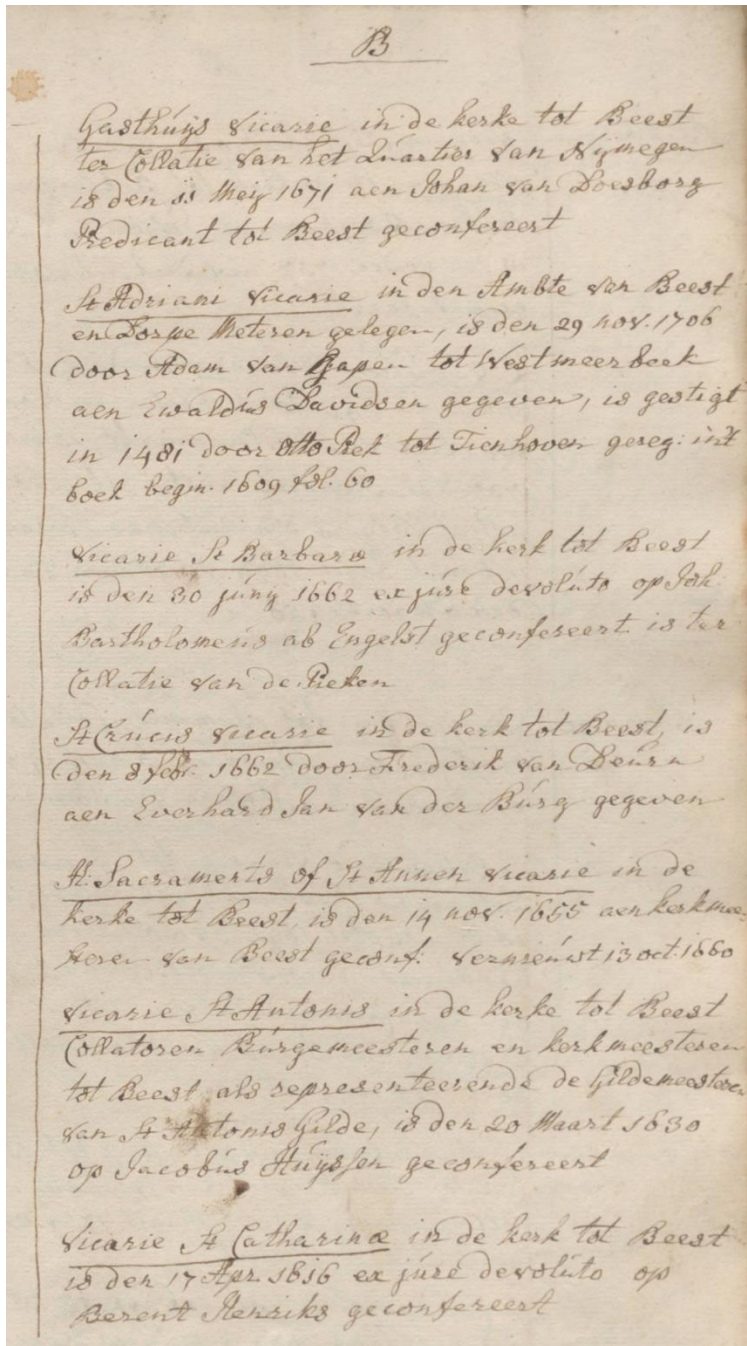
Extract uijttel Reces der gecommitteerden van de Landtschap in Aprill 1580 en vervolgens binnen Arnhem gehouden. Den 6 May.

Die geestelycke personen ende goederen sullen onderworpen sijn Stadt ende Landtrecht.

Is verordent, dat id beneficiael (priesters geestelyken) ende matrimonieel sal staen tot kennis van onsen Gen: Heeren

Stadtholder ende die Heeren Raeden ende sullen oick die suersorch doen, da mits sy goet onderholt hebben moegen.

Opgave van de vicarieën gelegen in Mariënwaerdt, Beesd, Rhenoy, Rumpt en Gellicum



Beesd

1. Gasthuijs Vicarie in de kerke tot Beest ter Collatie van het Quartier van Nijmegen is den 11 Maj 1671 aen Johan van Doesburg Predicant tot Beest geconfereert.

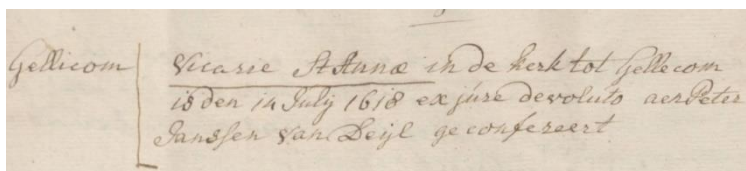
2. Adriani Vicarie in den Ambte van Beest en dorpe Meteren gelegen is den 29 Nov. 1706 door Adam van Rapen tot Westmeerbeek aen Ewaldus Davidsen gegeven is gestigt in 1481 door Otto Pieck tot Tiendhoven gereg. in 't boek begin 1609 folio 60.

3. H: Sacraments of St. H? Vicarie in de kerke tot Beest geconfereert den 13 oct. 1660.

4. Vicarie St. Antonis in de kerke tot Beest Collatoren Burgemeesteren en kerkmeesteren tot Beest als representerende de Gildemeester van St. Antonis Gilde is den 20 Maart 1630 op Jacobus Huijsen geconfereert.

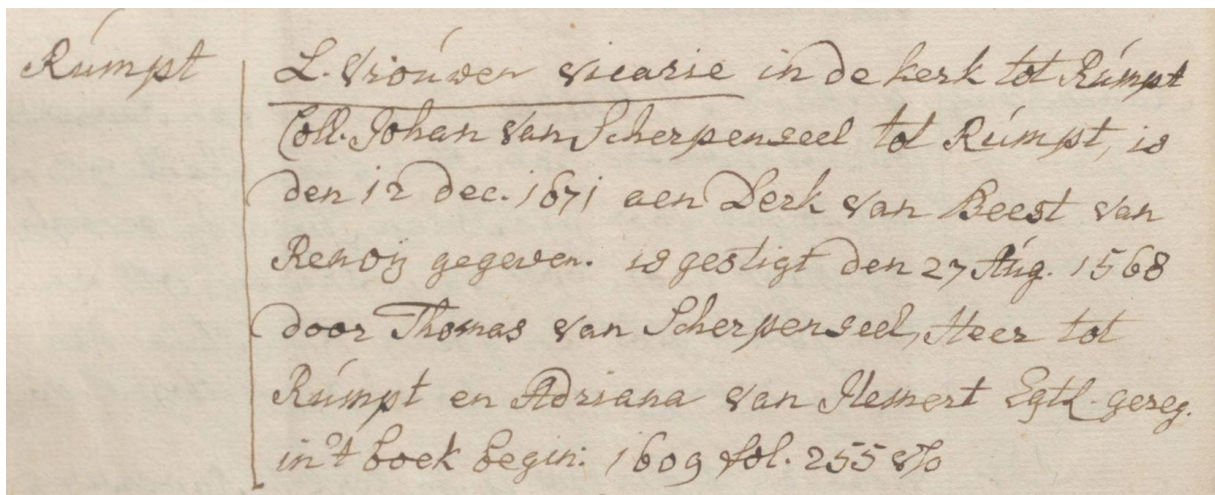
5. Vicarie St. Catharine in de kerke tot Beest is den 17 April 1616 ex jure devoluta op Berent Hendriks geconfereert.

Gellicom



Vicarie St. Anne in de kerk tot Gellicom is den 14 julij 1618 ex jure devoluta aen Peter Jansen van Deijl geconfereert.

Rumpt



L. Vrouwen Vicarie in de kerk tot Rumpt. Collator Johan van Scherpenseel tot Rumpt, is den 12 dec. 1671 aen Derk van Beest van Renoij gegeven. Is gesticht den 27 aug. 1568 door Thomas van Scherpenseel, Heer tot Rumpt en Adriana van Hemert Egtelieden geregistreert in 't boek begin 1609 folio 255 vso

Mariënwaardt

Mariënwaardt had 3 vicarieën, twee lagen in het kwartier van Roermond en een de Vicarie van Lanxmeer lag het graafschap Culemborg. Lanxmeer genoemd naar de plaats waar de landerijen lagen (veenriviervtje de Meer te Culemborg, langs de Meer = Lanxmeer). Deze vicarie werd in 1667 door Johan de Witt teruggegeven aan het F. G. & G. Z. Het hof verkocht deze vicarie in 1668 aan ambtman Pieck van Beesd en Rhenoy.

Dan in 1595 vaardigt Stadhouder Maurits van het F. G. & G. Z. een plakkaat uit waarin hij beveelt dat de collator, patronaat verplicht wordt om 1/3 deel van de vicarie opbrengsten af te staan aan de opleiding van predikanten en schoolmeesters en dat de vicarieën niet mogen verkocht worden op poene van nihiel (verbeurd). In het plakkaat werd dat als volgt omschreven.

Ende beneffens dem dit strax naer publicatie deses alle patroni en beneficiati sich onthouden des voorschreven derden deels, als voor langes tot onderholt der kercken en school-dienaren geordonneert, langer te gebruycken, ende dit alles by poene, van nihiel etc.

So ordonneren ende bevelen wy allen Officieren, Amptluyden, Drosten, Magistraten, Richteren ende Scholten, dese in allen puncten wel ernstelicken en sonder conniventie na te komen. In oorkondt des Furstendombs Gelder ende Graefschaps Zutphens secreet segel hieronder

op 't spatium gedruckt. Gegeren te Arnhem den XXII Octobris vyftien
hondert vyf - en - negentigh. (22 okt. 1595).

Was onderleykent, Maurice de Nassau

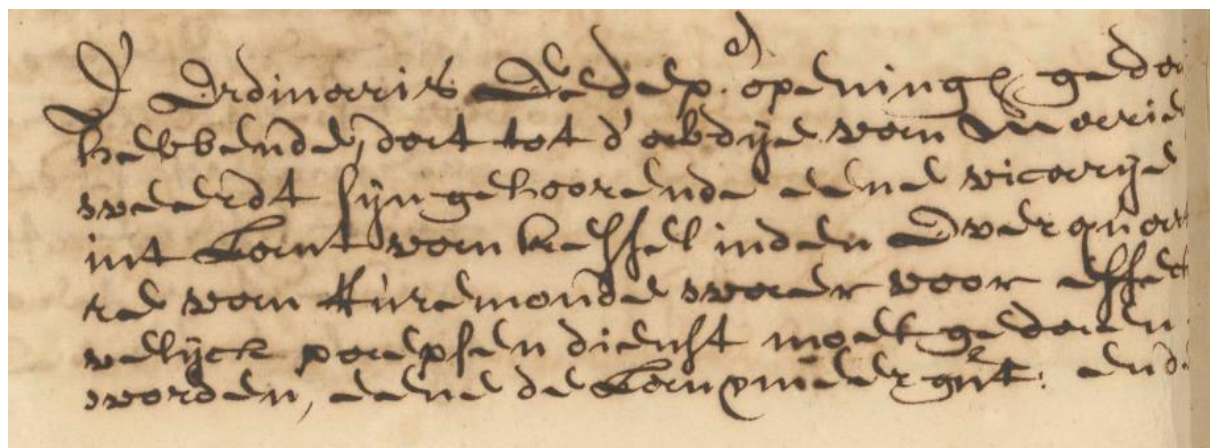
In hedendaagse taal.

Straks na publicatie van deze wet zijn alle Collatoren (Patronen) verplicht om een derde deel van de pachtopbrengst af te staan, voor de opleiding van dominees en schoolmeesters. En als men dat niet doet, worden de landerijen verbeurdverklaard en vervallen aan de staat. Zo bevelen wij alle Ambtmannen, Drostes, Rechters en Schouten om deze wet zonder tegenspraak uit te voeren. Arnhem den 22 okt. 1595. Was getekend Maurice de Nassau.

Eind 1666 schrijven de beursale (gesubsidieerd uit de pachtopbrengsten) predikanten van de Classis Bommel een request naar het hof van Nijmegen waarin zij verzoeken om moverende redenen de Vicarie van Lanxmeer en het patronaatschap van de vicarieën van Enspijk, Beesd, Rhenoy en Gellicum publiekelijk te verkopen. Het hof vraagt aan de rechterlijke magistraten advies of dat mogelijk is. Op de 12^e juni brengen de magistraten hun advies uit.

1. 12 juni 1667

Drie vicarieën gefundeerd in de Abdij van Mariënwaerd, twee liggen in het kwartier van Roermond waarvan een vicarie de opbrengst erfelijk voor de paapse dienst is. De derde vicarie ligt in Culemborg (Lanxmeer vicarie genaamd). Deze vicarie is overgegaan naar de kerk van Gravensande. De magistraten autoriseren (machtigen) de gedeputeerden om de vicarieën te verkopen en het collator schap van de vicarieën van Enspijk, Beesd, Rhenoy, Rumpt en Gellicum. Uit de rente van de verkoop penningen kunnen de predikanten gesubsidieerd worden.



De Ordinairs (rechterlijke magistraten) gedeputeerden openingh gedaen hebbende (verslag uitgebracht) dat tot de Abdije van Marienwaert sijn gehoorende eene vicarije in het lant van Kessel inden Quartier van Ruremonde svoder (verder) voor erffelijck paepsen dienst moet gedaen worden en enen de Lanxmeer genoemt ende

12 Julij 1667

gelegen omtrent Cuijlenborch welcke na de overslaech 's-jaers mette altatien ? compt te renderende somma van omtrent 325 gulden noch eene gefundeert in de kercke van 's-Gravensande waer de voornoemde de eigentlijcke goederen niet bekend en sijn.

ut supra. Mercurij den 16^{en} Septemb^r.

Op verlotte in naem vande predicanten
des classis tott Rommel gedaan, soord
aend selve totte taen extract nijt
sooand certificatio van goederen boe kenden
de totte de wissel end nicolaj vicarie
en gefundeert mede kerk tott Gravesande
Gelijck mede de Heeren Gecommitteerde des Quartier
ter Generaliteijt by missive nogmaels sullen
worden versoght om door alle mogelijck
middelen te helpen bevorderen dat wegens de
voorschreven predicanten soo heeft doenlijck mogen
vercregen worden consent (goedkeuring) ofte octroij van
de Heeren Staten van Holland tottet vercoopen van de
voorschreven vicarie en worden de Heeren Tengnagel

Nicolaj vicarie en gefundeert inde kerke tott Gravesande Gelijck mede de heeren Gecommitteerde des Quartier ter Generaliteijt bij missive nogmaels sullen worden vercocht om door alle mogelijke middelen te helpen bevorderen dat wegens de voorschreven predicanten soo heeft doenlijck mogen vercregen worden consent (goedkeuring) ofte octroij van de Heeren Staten van Holland tottet vercoopen van de voorschreven vicarie en worden de Heeren Tengnagel

en Riemsdijck neffens den Secretaris vant Collegie versoght en gecommitteert (volmacht gegeven) omdie vercoopinge 't sijner tijdt uijtten naem van t Quartier te doen.

3. 22 april 1668

22 April 1668.

Het Quartier verstaet dat de Suffeeten (rechters) alles in handen gestelt sal worden het geene haer bij resolutie van den 12^e Junij 1667 gegeven is, Authoriserende de selve om over de pretense onwettige posiesie van de vicarie die Lanxmeer heet soo den soon vande Ambtman Pieck althans is hebbende ten plaetsen daer het behooren sal te procederen ende worden de Ordinaris Gedeputeerden gelast omme hier inne de Rechters de behulpelijke handt ten eijnde de selve eenmael clagteloos gestelt mogen worden.

De gedeputeerden laten rechtsgeleerden onderzoeken of het mogelijk is om de vicariegoederen te verkopen. Tevens stellen ze een commissie in om te onderzoeken of de geboden somma van 100 gld. overeenkomt met de waarde van het Patronaatschap.

22 April 1668

Het Quartier verstaet dat de Suffeeten (rechters) alles in handen gestelt sal worden het geene haer bij resolutie van den 12^e Junij 1667 gegeven is, Authoriserende de selve om over de pretense onwettige posiesie van de vicarie die Lanxmeer heet soo den soon vande Ambtman Pieck althans is hebbende ten plaetsen daer het behooren sal te procederen ende worden de Ordinaris Gedeputeerden gelast omme hier inne de Rechters de behulpelijke handt ten eijnde de selve eenmael clagteloos gestelt mogen worden.

De gemelte Gedeputeerden worden mits desen geautoriseerd (goed gekeurd) om over de Collaties der drie Pastorijen als van Rumpt, Gellicum ende Renoij de welcke op approbatie (goedkeuring) van 't Quartier aenden Heer van Gellicum voor 150 gld vercocht zijn met geseijden Heer van Gellicum ende den Raadsheer Els in naeder handeling te comen ende soo veel te bedingen dat eenigsints de waardij dat voor worde betaalt.

Gelijck oock in conformite (voldaan hebben aan de eisen) van vorige resolutie (besluit) der meergemelte Gedeputeerde nochmaels geauthoriseerd (gemachtigd) worden tottet vercoopen van de Collatien.

De gemelte Gedeputeerden worden mits desen geautoriseerd (goed gekeurd) om over de Collaties der drie Pastorijen als van Rumpt, Gellicum ende Renoij de welcke op approbatie (goedkeuring) van 't Quartier aenden Heer van Gellicum voor 150 gld vercocht zijn met geseijden Heer van Gellicum ende den Raadsheer Els in naeder handeling te comen ende soo veel te bedingen dat eenigsints de waardij dat voor worde betaalt.

Gelijck oock in conformite (voldaan hebben aan de eisen) van vorige resolutie (besluit) der meergemelte Gedeputeerde nochmaels geauthoriseerd (gemachtigd) worden tottet vercoopen van de Collatien.

22 April 1668

Vande noch onvercoghte Pastorijen
ende Vicarijen, Mids dat gesinde Colatias
van Pastorijen, sullen mogen vercoght
worden aen Rooms gesinde off pacivisten
op poene van nulliteijt

22 April 1668

vande noch onvercoghte Pastorijen ende Vicarijen mits, dat geene Colatias van Pasrorijen sullen mogen vercoght worden aen Rooms gesinde off pacivisten op poene van nulliteijt (ongeldigheid).

4. 25 April 1668

Alexander van Tengenel krijgt goedkeuring voor de koop van het patronaatschap Rhenoy en Gellicum voor 200 gld. en Diederik van Els mag het Patronaatschap kopen van de vicarie Rump voor 100 gld. en het Patronaatschap mag alleen verkocht worden aan personen die de ware Gereformeerde religie aanhangen en het Patronaatschap mag niet verkocht worden aan paapsgezinden en pacifisten.

Ons preter
Cragt

Sabbath den 25^e Apr.

De Heer Alexander Tengenel Heer totte Gellicom en Gecomiteerde Generaliteijt ende zijn Edele erven zijn uijt cragt van preciosa (kostbaar) authorisatie (magtiging, vergunning) des Quartiers van Nijmegen de dato 22^e deses lopende maandt ende om goede confederatie (samenwerkingsverband) in eenen erfelijcken en finalen coop over gelaten sodaenigh recht als het gemelte Quartier is competerende (toegekomen) totte Collatie vande pastorije tott Gellicom ende Renoij respectivelijck voor eene somma van 200 gulden eens welcke pennin-gen op naeder order vant collegie door zijn Edele sullen getelt worden. Onder expresse stipu-latie (afspraak) ende bedingh dattit voorschreven recht int geheel ofte ten delen ter gener tijd ab intestato (zonder testament) off bij successie in lineae assendenti (bloedverwanten) off descendenti (afstammeling) wel collatirali (zijdelijngs) off uijt cragt van enige testamentaire off anders dispositie tam inter vivos quam mortis causa (Latijn, onder de levende, zodat de dood oorzaak) niet sal mogen devolveren op eenigs paepsgesinde off door de selve geexercieert (geëxpireerd, gedaan) nimaer insulcken val gebruijckt moeten worden bij de naesten inde bloeden vande lesten wettigen eigenaer sijnde vande ware gereformeerde religie noch dattet voorschreven recht oock aen geen paeps gesinden vercogt off door eenigerhande contracte aen deseve overgelaeten sal mogen worden.

De Heer Diederick van Els Raedt in Geldeland zijn zijn Edele ? zijn mede uijt kraght van spetiale

Sabbath den 25^e April 1668

De Heer Alexander Tengenel Heer totte Gellicom en Gecomiteerde Generaliteijt ende zijn Edele erven zijn uijt cragt van preciosa (kostbaar) authorisatie (magtiging, vergunning) des Quartiers van Nijmegen de dato 22^e deses lopende maandt ende om goede confederatie (samenwerkingsverband) in eenen erfelijcken en finalen coop over gelaten sodaenigh recht als het gemelte Quartier is competerende (toegekomen) totte Collatie vande pastorije tott Gellicom ende Renoij respectivelijck voor eene somma van 200 gulden eens welcke pennin-gen op naeder order vant collegie door zijn Edele sullen getelt worden. Onder expresse stipu-latie (afspraak) ende bedingh dattit voorschreven recht int geheel ofte ten delen ter gener tijd ab intestato (zonder testament) off bij successie in lineae

assendenti (bloedverwanten) off descendenti (afstammeling) wel collatirali (zijdelijngs) off uijt cragt van enige testamentaire off anders dispositie tam inter vivos quam mortis causa (Latijn, onder de levende, zodat de dood oorzaak) niet sal mogen devolveren op eenigs paepsgesinde off door de selve geexercieert (geëxpireerd, gedaan) nimaer insulcken val gebruijckt moeten worden bij de naesten inde bloeden vande lesten wettigen eigenaer sijnde vande ware gereformeerde religie noch dattet voorschreven recht oock aen geen paeps gesinden vercogt off door eenigerhande contracte aen deseve overgelaeten sal mogen worden.

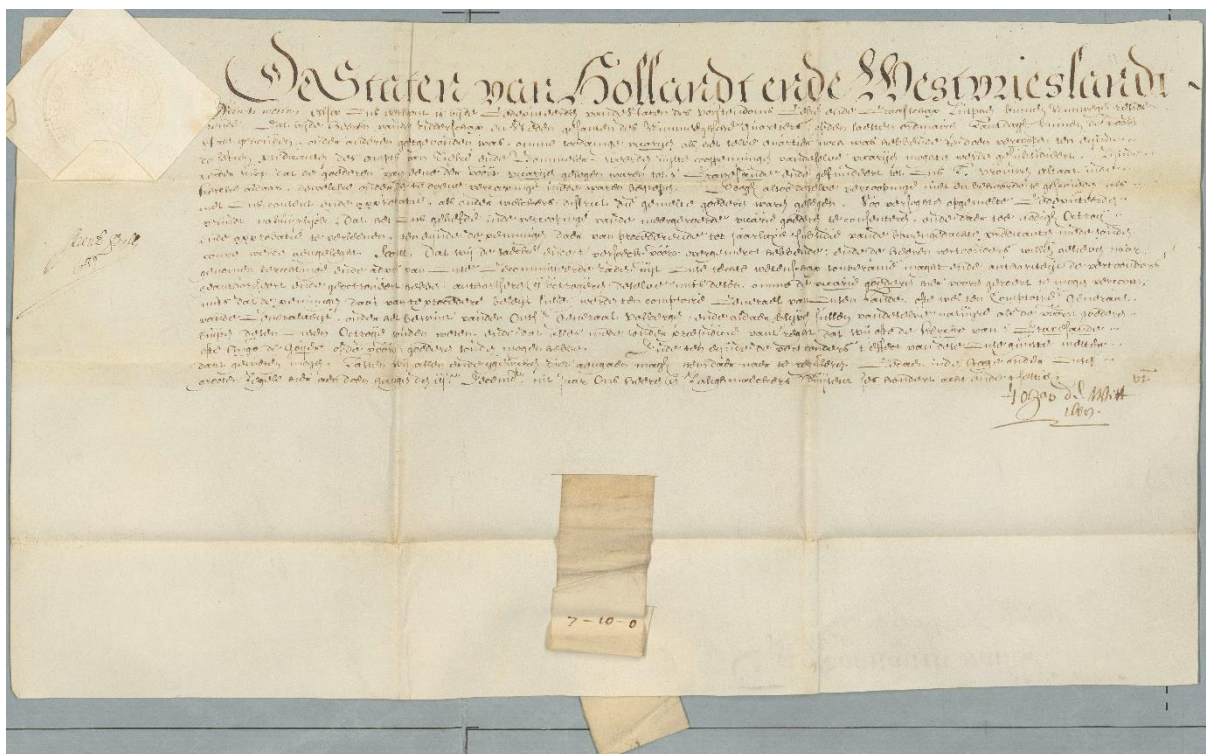
De Heer Diederick van Els Raedt in Geldeland zijn zijn Edele ? zijn mede uijt kraght van spetiale

authorisatie als voren en om goede consideratie in eene erfelijcken en finalen coop overgelaten sodanigh recht als het meergemelte Quartier is competerende totte Collatie vande Pastorijen tot Rumpt in de Ampte van Tielerweert gelegen ende sulcks voor eene soma van een hondert gulden eens onder gelijcke stipulatie en bedingen als vore ten opsigte vande vercopinge der collatie der Pastorijen van Gellicom en Renoij respectivelijck aende Heer van Gellicom op dato gedaen sijn uijtgedruckt.

De gedeputeerden van het hof van Nijmegen sturen een verzoek naar de Staten van Holland en West-Friesland (hof in Den Haag) om de Vicarie van Lanxmeer te mogen verkopen.

5. 3 dec. 1668

Staten van Holland en West-Friesland gaan akkoord met de verkoop van de vicarie goederen van Lanxmeer, mits de collator Arnold de Goijer schadeloos gesteld wordt.
Was getekend, Johan de Witt.



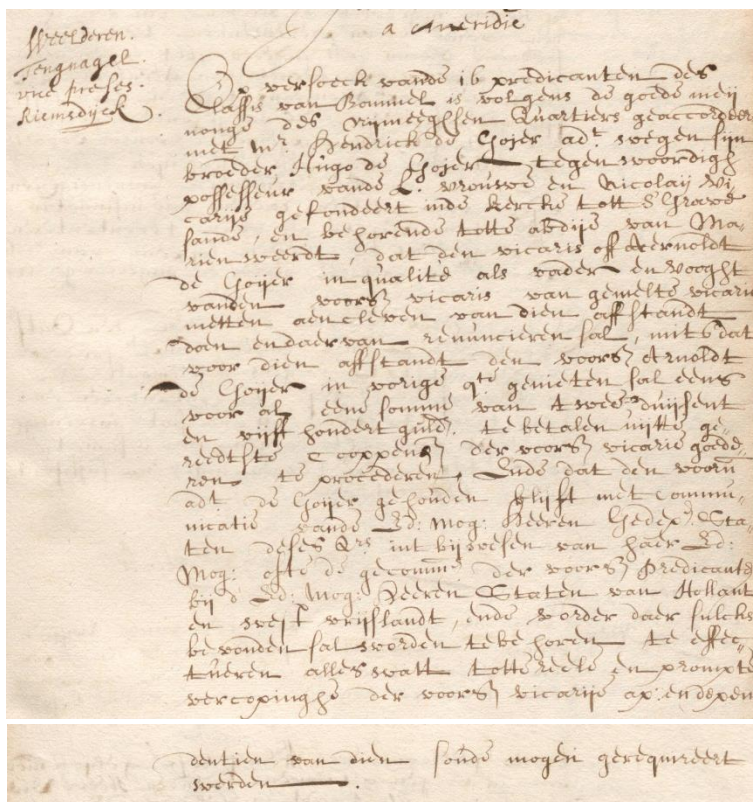
De Staten van Holland ende Westvrieslandt

Doen te weten alsoo Ons vertoont is bijde Gedeputeerden ende Graefschap van de Staten des Vorstendoms Gelre ende Graefschap Zutphen binnen Nijmegen residerende. Dat bijde Heeren van de Ridderschap en Steden gesanten des Nijmeeghsche Quartier op den laetsten ordinairs Landdagh binnen dat voorschreven gestaet gehouden onder anderen goetgevonden was omme sodanige vicarije als het selve Quartier noch was hebbende te doen vercoopen ten eijnde de sestien predicanten des ampts van Tielre en Bommelerwaarden uijtte cooppenningen van de selve vicarije mogen worden gesubsidieert. Zijnde verder sulx dat de goederen van eene den voorschreven vicarije gelegen waeren tot 's-Gravensande ende gefundeert tot int Lieve vrouwen altaar inden kercke aldaer dewelcke onder de te doene vercoopingh mede waren begrepen. Edoggh alsoo deselve vercoopingh niet en behoorende te gerekende als met ons consent (toestemming) ende approbatie, als onder welckers discreet die gemelte goederen waren

gelegen. Soo versogten opgemelte Gedeputeerden vriendt nabuijrljck dat het ons gegeliefde inde vercoopingh vande meer genoemde vicarije goederen te confenteren (te vreden stellen) ende daer toe nodigh Octrooi (bescherming) ende approbatie te verleen ten eijnde penningh daer van procederende jaarlijkse subsidie van de bovengedaente predicanten mede soudén conne werden aengelegen. Soo ist dat wij de saecke ende 't versoeck voor-schreven ? hebbende ende de heeren vertoonders willen geliever naar genoemde ? ende advies van Onze Gecommitteerde Raden uijt onzse Raete wetenschap souverane maght ende authori-teijt de vercoopingh mits dat de penninghe daarvan te procedere beleijt sullen werden ten competorie (organisatie die het uitvoert) Generael van Onsen Landen ofte wel ten Compe-toire Generael vande Generaeliteijt onder het bewint vanden Onse (afkorting) generael volbragh ? ende aldaer blijve sullen van deselve na? als de voorschreven goederen buijte desen Onse Octroije soude wesen ende dat alles mede soudén pra? van 't reght dat wij ofte de kercke van 's-Gravensande ofte Hugo de Goijer van de voorschreven goedeen soude mogen hebben daar gemelte mogen. Lasten wij allen ende ijgelijcken dit aengaen magh hem doen naer te reguleren grooten Zegele ende aen doen hangen den 3^e December int jaer Ons heeren is Zaligh maeckde duijsent ses hondert acht ende sestigh.

Johan de Witt 1668

De staten van het hof van Nijmegen maken een overeenkomst met de collator van de vicarie van Lanxmeer en komen met een bedrag van 25000 gld. overeen als schadeloosstelling.



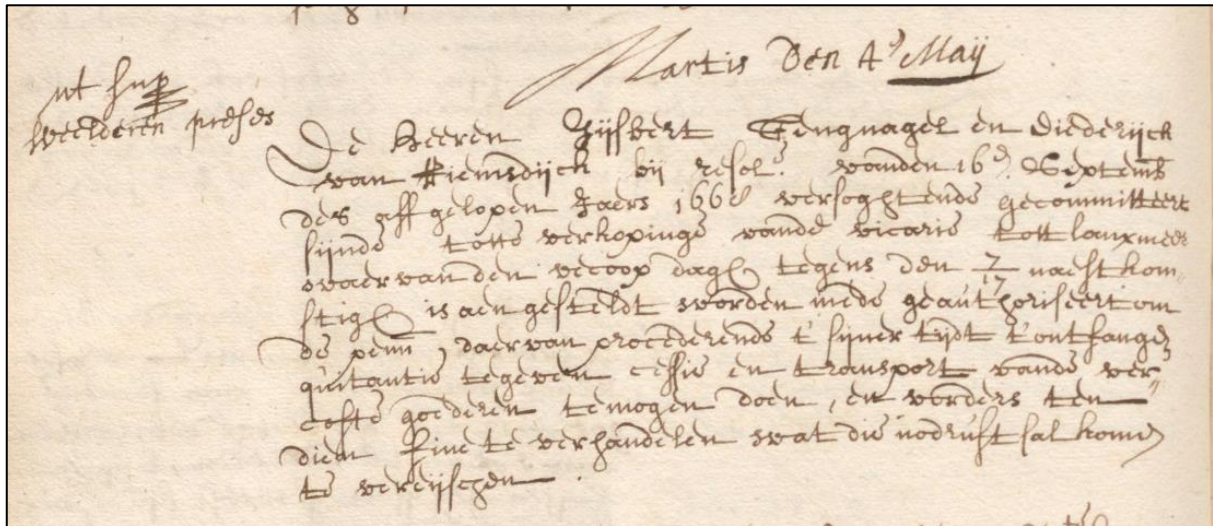
Op versoeck van de 16 predi-
canten des Classis van Bommel
is volgens de goede meijninge
des Nijmeegchen Quartiers
geaccodeerty met Mr. Hendrick
de Gojer advocaat wegens sijn
broeder Hugo de Goier tegen-
woordigh possesseur (bezitter)
van de Lieve Vrouwe en Nicolaij
vicarije gefundeert inde kercke
tott 's-Gravenlande en behorende
totte abdije van Marienweerd
dat den vicaris off Aernoldt de
Gojer in qualite als vader en
vooght vanden voorschreven
vicaris van gemelte vicarie
metten aencleven van dien
affstandt doen en daer-van
renuntieeren sal metdat voor dien
affstandt den voorschreven
Arnoldt de Gojer in vorige
qualiteite genieten sal eens en
voor al eene somme van twee

duijsent en vijff hondert gulden te betalen uijtte gereedste coopenningen der voorschreven vicarie goederen te procederen ende dat den voornoemde advocaat de Gojer gehouden blijft met communicatie vande Edele Mogende Heeren Gedeputeerden dese Quatiers int bijwesen van haer Edele Mogende ofte de gecommiteerden der voorschreven predicante bij de Edele Mogende Heeren Staeten van Hollant en West Vrieslandt te behoren te effectueren alles watt

totte reele en prompte vercopinghe der voorschreven vicarije ap: en dependentien van dien soude mogen gerequireert (geest, gevordert) werden.

6. 4 mei 1669

Gijsbert van Tengenagel en Diederik van Riemsdijck verkopen de vicariegoederen van Lanxmeer. Ambtman Pieck koopt deze goederen. De heren Tengenagel en Riemsdijck worden voor de genomen moeite bedankt, 25 sept 1669.



ut sup
breveen profos

Martis den 4^{en} May

De Heeren Gijsbert Tengenagel en Diederick van Riemsdijck bij resolutie. woonden 16^{en} Septemb^{er} des affgelopen jaers 1668 versoghtende gecommiteert sijnde tot vercopinghe vande vicarie tot Lanxmeer swaer van den vercoep dagh tegens den 7 naestkomstige is aengestelt worden mede geauthoriseert om de penning daervan procederend t' sijner tijdt te ontvangen quitantie tegeven cissie in transport vande vercofte goederen te mogen doen, en verders tendien fincte sine te verhandelen wat die nodruft sal komen te vereijshen.

Martis (dinsdag) 4^e Maij 1668

De Heer Gijsbert van Tengenagel en Diederick van Riemsdijck bij resolutie (besluit van de overheid of een hoge functionaris v.b. in een resolutie gaf de minister aan welke maatregelen hij neemt in dit geval de stadhouder van het F. G. & G. Z. Willem III) van den 16^e September des affgelopen jaers 1668 versoghtende gecommiteert sijnde van de vercopingh vande vicarie totte Lanxmeer (veenrivierte de Meer te Culemborg, langs de Meer = Lanxmeer) weder van den vercoep dagh tegens den 7/17 naestkomstigh is aengesteldt worden mede geauthoriseert (gemachtigd) om de penningen daervan procederende 't sijner tijdt te ontvangen quitantie tegeven cissie in transport van de vercofte goederen te mogen doen en verders tendien fincte sine te verhandelen wat die nodruft sal komen te vereijshen

7. 30 mei 1669

Alexander van Tengenagel koopt het Patronaatschap van de vicarie Rhenoy en Gellicum en Diederik van Els het Patronaatschap van de vicarie Rumpt voor 200 en 100 gulden.

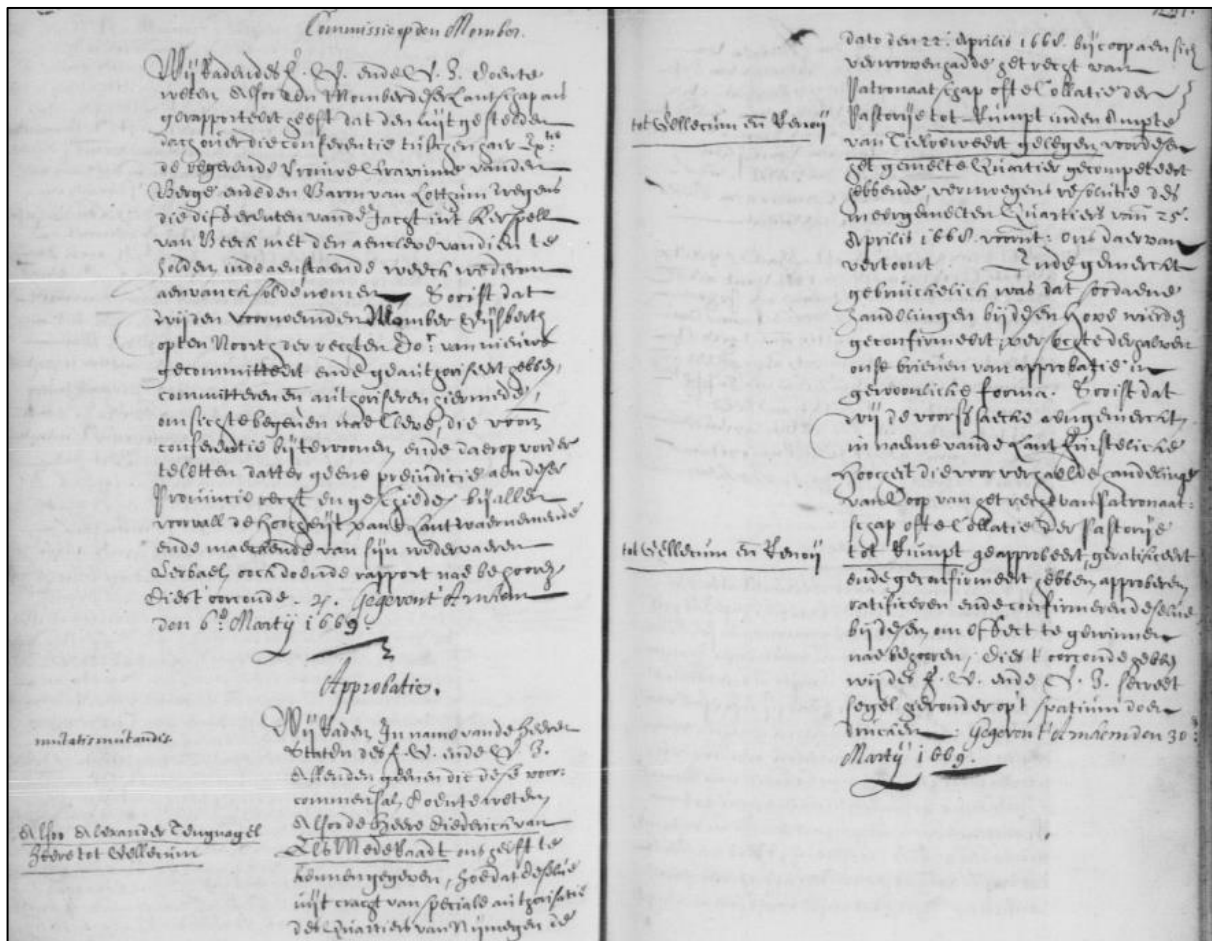
Mutatis mutandis. Het Latijnse mutatis mutandis betekent letterlijk "nadat veranderd is wat veranderd moet worden".

Alsoo Alexander Tengenagel Heere tot Gellicum en Renoij.

Approbatio (goedkeuring)

Wij Raden in name van de Heere Staten des F. G. & G. Z. (Furstendom Gelre en Graafschap Zutphen) allen den geenen die dese voor: (voorliggende) commen sal, doen te weten also de Heere Diederich van Els Mederaadt ons heeft te kennen gegeven, hoe dat deselve uijt cracgt van speciale autorisatie (machtiging) des Quartiere van Nijmegen de dato 22 April 1668 bij

coop aen sich verworven hadde het regt van Patronaatschap ofte Collatie der Pastorije tot Rump-
inden Ampte van Tielerwaert gelegen voor dezen het gemelte Quartier gecompeteerd
(aangegaan) hebbende vermogens resolutie (besluit) des meergemelten Quartiers van 25 April
1668 voornoemt ons daervan vertoont ende gemerckt gebrueckelick was dat soodaene hande-
lingen bij desen Hove werde geconfermeert (bekrachtigd) verogte derhalven onse brieven van
approbatie in gewoonlicke forma. Vercoist dat wij de vorschreven saecke aengemerckt in
naeme van de Lant Furstelijckre Hoogheit die voor verhaelde handeling van de coop van het
regt van Patronaatschap ofte Collatie der Pastorije tot Gellecom, Renoij en Rump geapprobeert
gevatiseert ende geconfermeert hebben approberen ratificeren ende confirmeren deselve bij
desen om offert te gewinnen nae behooren Dees 't oorconde hebben wij des F. G. & G. Z.
secreet segel gedrukt op 't spatium door Nicken.
Gegeven te Arnhem den 30 Martij 1669.



8. 16 april 1706

Jeneris den 16. April 1706.
Op request van Gijsbert vanden Bergh
als rentmeester van de geestelijke
en vicarie goederen in Tieltre en Bom-
melre weerden, daer by te kennen ge-
vende, hoe dat fornelt van Likh

Rentmeester Gijsbert van den
Berg verzoekt het Hof om
eenige percelen van de vicarie-
goederen te mogen verkopen
t.b.v. de aflossing van de schul-
den. Hof verleend approbatie op
de 16^e april 1706

16 April 1706

de Zeed' Borgemeester d' Stadt Uyt-
trecht nomine uxoris heeft doen
opseggen een capitaal van twee duij-
= sent guldens, verrentende tegens vijf
van't hondert, staande tot laste van
voorschreve goederen; tot voldoening
van welcke somme mette verlopenen
intdrissen gten penningen in voor-
= raat zijnde nootwendigh eenige parce-
= llen van goederen diende verkocht te
worden om costen t'eviteren, verfoec-
= kende tot corroboratie vandie verko-
= pinge en securitdit vande foperen
Haar Ed. Mog: approbatie; waerop
gehoort het mondeling voordraegen
vanden Amptman Heere van Waden-
= noijen, hebben Haar Ed. Mog: de
verfoeght approbatie verleent by
desen, mits dat geene goederen onder
Roffeln gelegen daer onder werden
begrepen.

9. 28 jan. 1707

Predikanten in opleiding van de Classis Zaltbommel verzoeken het Kwartier van Nijmegen om de vicariegoederen te verkopen. Het hof stelt ambtman van Wadennoijen aan om regels op te stellen waaraan de verkoop zich moet houden.

Veneris (vrijdag) den 28^e januarij 1707

Verlesen (gelezen) Requeste van de sestien laestleden predicanten des Classis van Zaltbommel, om geallegueerde redenen versoeckende dat de vicarij goederen van geestelijke buers aldaer mogten worden vercocht en de cooppenningen bij dese tijdt van negotiatie gelegd op 't Quartier,

Veneris den 20 Januarij 1707.

Verlesene Regentes van de steden Pastors, prae-
biteren, des stads van Lott, de welcke, en geesteliken
de sodane vercooping, dat de vicarige geesteliken
van de geestelike Boers aldus mogen worden
vercoopt en de geesteliken: by dese tijde van negotie
pleegt op de steden, en ligt de sodane dat geesteliken
geesteliken haren. Pastors, praebiteren, en geesteliken
haren, hebben haren St. Moeg. het voort. van
Leck geesteliken, en den Haren van Wadenhoijen
amptman van Bommel, Tielre en Bommelreweerden
de vercoopt, en sodane ordere metten eersten, te
Pastors, als tot invoeringe van voort. vercoopinge sal
noodig wesen.

D'Ord. Haren pleegt hebben voorsdragen, dat
Haren St. Moeg. haren en Haren van de Boers
nagen tot den 20, 40 en 20 penninck. Bovendien
hebben, dat wegen het geesteliken geesteliken
daerby ingelicht en vercoopt wesen, om dat in
dit middel tot nadeel van Pastors notorisch
en merckelijck vercoopt wesen, Lande, te den

om uijt de renten dies penningen te vinden haere Classiale penningen en huijs haeven hebben haer Edele Mogende Heeren het voorschreven versoek geaccordeert en den Heer van Wadenhoijen Amptman van Bommel, Tielre en Bommelreweerden versoght van sodane ordre metter eersten te stellen als tot invoeringe van voorschreven vercoopinge sal nodig wesen.

De Ordinaris, Heeren Gedeputeerden hebben voorgedragen, dat Haer Edele bij het tentamineeren en sluijten van reekeningen over den 80, 40 en 20 penninck bevonden hebbende ingebracht en verantwoord wort om dat in dit middel tot naedeel van 't Quartier notoirlijck en merckelijck verswegen wordt staende ten dien

28 Jan. 1707.

Opde, voor off niet het Quartier soude connen goet vinden bij eene publicatie te doen waerschouwen, dat alle de geene de welcke daerinnen nogh verschult sijn 't selve binnen den tijt van ses weeken nae sodaene publicatie aen dat Comptoir (kantoor) waeronder deselve gehoooren sullen hebben aen te brengen en den impost daarvan betaalen, bij poene dat naer verloop van voorschreven termijn in plaetse van 40 penninck den 20 sten sullen gehouden sijn te betalen, alles boven de boete van officie ten platten Lande en de Magistraten in de Stede. Waerover gedelibereert sijn heeft het Quartier den voorschreven voerslagh alsoo geapprobeert wordt mits desen.

28 jan. 1707

eijnde voor off niet het Quartier soude connen goet vinden bij eene publicatie te doen waerschouwen, dat alle de geene de welcke daerinnen nogh verschult sijn 't selve binnen den tijt van ses weeken nae sodaene publicatie aen dat Comptoir (kantoor) waeronder deselve gehoooren sullen hebben aen te brengen en den impost daarvan betaalen, bij poene dat naer verloop van voorschreven termijn in plaetse van 40 penninck den 20 sten sullen gehouden sijn te betalen, alles boven de boete van officie ten platten Lande en de

Magistraten in de Stede. Waerover gedelibereert sijn heeft het Quartier den voorschreven voerslagh alsoo geapprobeert wordt mits desen.

10. 20 dec. 1707

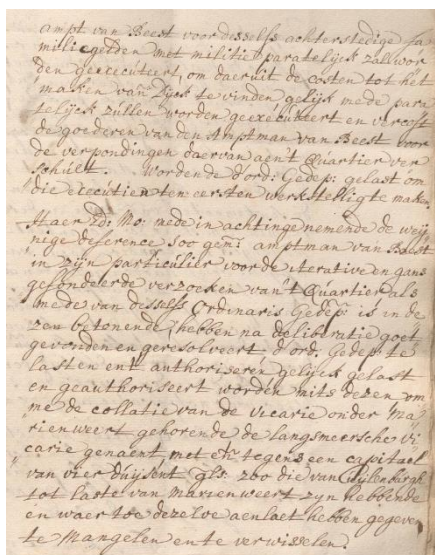
Ambtman Pieck moet de Lanxmeerse vicariegoederen verkopen voor 4000 gld. om de kosten van het herstellen van de dijk mogelijk te maken 1707. Ook had Pieck schuld (verponding achterstand) bij het Kwartier.

Veneris den 20 Decemb: 1707.

Ontfangen en verlesen een missive van Dijkgraaf en Dijk Heijmraden van Beest den 19^e deser zijnde respictie op den brief van 't Quartier in dato den 14 hier bevorens waerby gemel-de Dijkgraef en Heijmraden declineren (weigeren) het equitabel (vervolgbaar) en regtmatigh verzoek door 't Quartier bij haere voornoemde brief met allegatie (aangebrachte) van welge-gronde reden en motieven gedaen en geconsidereert (in overweging genomen) die inutile extra ordinaire (gewone) cicerone (cicerone handleiding) waerby Dijkgraef en Heijmraden persisteren (volharden) al nu niet als met grote kosten sal

Veneris (vrijdag) den 20 December 1707

Ontvangen en verlesen een missive van Dijkgraaf en Dijk Heijmraden van Beest den 19^e deser zijnde respictie op den brief van 't Quartier in dato den 14 hier bevorens waerby gemel-de Dijkgraef en Heijmraden declineren (weigeren) het equitabel (vervolgbaar) en regtmatigh verzoek door 't Quartier bij haere voornoemde brief met allegatie (aangebrachte) van welge-gronde reden en motieven gedaen en geconsidereert (in overweging genomen) die inutile extra ordinaire (gewone) cicerone (cicerone handleiding) waerby Dijkgraef en Heijmraden persisteren (volharden) al nu niet als met grote kosten sal



connen gedaen worden en daer toe parate penningen, waarvan Marienweert niet in voorraat is, worden gerequireert hebben Haer Edele Mogendheden nae deliberatie goet gevonden en verstaen dat het Ampt van Beest voor deselfs achterstedige familiegeden met militie (groep burgers) paratelijck zal worden geexcecuteert (uitvoergevoerd) om daeruit de costen tot het maken van Dijck te vinden gelijk mede paratelijck zullen worden geexcecuteert en verkocht de goederen van den Amptman van Beest voor de verpondingen (grondbelastin) daarvan aen 't Quartier verschult. Worden de Ordinairis Gedeputeerde gelast om die executien ten eersten werkstellig te maken.

Haer Edele Mogendheden mede in achtinge nemende de weinige deference soo gemelde Amptman van Beest in zijn

particulier voor de iterative (herhaalde) en gans gesondeerde versoecken van het Quartier als mede van desselfs Ordinairis Gedeputeerden is in desen betonende, hebben nae deliberatie goet gevonden en geresolveert (besloten) de Ordinairis Gedeputeerden te laste ent autoriseren (goedgekeurd) gelijk gelast en geauthoriseert worden mits desen omme de Collatie van de vicarie onder Marienweert gehorende de Langsmeers (Lanxmeer) vicarie genaemt met en tegens een capitael van 4000 gld. zoo die van Cuijlenborgh tot laste van Marienweert zijn hebbende en waertoe dezelve aenlaet hebben gegeven te mangelen (ruilen) en te verwisselen.

11. 1710

Na 1710 worden diverse vicariegoederen verkocht, 1/3 deel werd aan de kerk gegeven en 2/3 was voor de Collator/Patroon. Men vond dat heel gewoon. Al met al rond 1800 waren vele vicarieën verdwenen.